

גיטין כח

משה שווערד

1. ספר שערים מצויינים בהלכה

דף כח. משנה המביא גט והניחו זקן או חולה נותן לה בחזקת שהוא קיים. פרש"י ולא חיישינן שמא מת ובטל שליחותו, דמדאורייתא אמרינן העמד דבר על חזקתו. איתא במס' עירובין (לה:) נגע באחד בלילה כו' ולמחר השכים ומצאו מת כו', וחכמים מטמאין שכל הטומאות כשעת מציאתן. וכזה כתבו התוס' בפסחים (צא. ד"ה שהיה) בענין המפקח את הגל, דכיון דמצאו מת אית לן למימר שמתחלתו היה מת שכל הטומאות כשעת מציאתן. והקשה הטו"ז (יו"ד סי' שצז) הא בהרבה דינין אזלינן בתר חזקה דמעיקרא, וכדאמרינן בגמרא דהכא דנותן לה בחזקת חי כו', ותירץ דלא מוקמינן בחזקת חי אלא היכא דלא ידעינן עדיין שמת, אבל היכא דחזינן השתא שמת, אמרינן שכבר מעיקרא היה מת, והטעם לזה דכל חי עומד למות.

2. ספר דבר יעקב

דן המביא גט והניחו זקן או חולה נותן לה בחזקת שהוא קיים – רע"א בהג' לשו"ע [סימן קמא-סח אות י'] מסתפק מה הדין אם הוא גם זקן וגם חולה. רע"א בחי' כאן והחת"ס מביאים הים של שלמה שכתב דה"ה זקן וחולה נותן לה בחזקת שהוא קיים, והא דקתני במתנ' זקן או חולה זה כדי לדייק שבגוסס אין נותן לה אפ' אינו זקן.
החת"ס בעצמו כתב שבזקן וחולה חוששין לה ואינו נותן לה, וזקן מיקרי מגיל ששים כדתנן [אבות סו"פ ה] בן ס' לזקנה. [וכן מצינו לענין קומה לפני זקן, דשיטת השו"ע (יו"ד סימן רמד-א) שזקן הוי מגיל שבעים, והברכ"י בשם האר"י כתב מגיל ששים].

3. רש"ש מסכת גיטין דף כח עמוד א

ד"ה גט לא אפשר. דאי חיישת כו' והו' עגונות. לכאורה תימה דהרי יכולין להנשא ממ"נ אם מחמת גירושין או מיתת הבעל. ואפ"י אינו לו בנים ויש לו את תחלוץ ותנשא דהרי אין כאן חשש דהכרזה לכהונה דאמרינן ביבמות (ק"ט ב). דהלא ממ"נ פסולה לכהונה. אבל י"ל דאולי יודע שמת קודם הגירושין והי' לו שם בנים. או באם יש לו אח קטן. או גדול במדה"י:

4. ספר גליוני מנחת חן

שם המביא גט והניחו זקן או חולה נותן לה בחזקת שהוא קיים. היינו שמותרת מעתה לשוק. ואף שבמקום שיש יבם ישנה חזקה שאסורה לשוק, הרי החזקת איסור לשוק איתרע על ידי הגט לעומת החזקת שהוא קיים שלא איתרע כלל, או שיש לומר שהחזקת קיים נובע מכח רוב, שרוב העולם בחזקת בריאים, וקיימא לן שרוב וחזקה רוב עדיף, (פנ"י, חות יאיר סי' ר"א). ויש שכתבו שנגד החזקת איסור לשוק יש חזקת אשה איש, (כתב סופר, חמדת שלמה, אחיעזר ח"ג סי' ט').

5. ספר דבר יעקב

רע"א כתב דאף במקום דליכא יבם מיירי ואעפ"כ אילו לא מוקמינן הבעל בחזקת חי היה אסור לתת לה גט, שימא יתברר שמת מקודם והיא אלמנה ותנשא לכהן, וכיון שנתגרשה אם תנשא לכהן יאמרו גרושה מותרת לכהן, [ולא מהני הכרזה שהיא היתה אלמנה דחיישינן טיחיה מי שישמע מהגט ולא ישמע ההכרזה כדאמרינן ביבמות קי"ט].

6. ספר דבר יעקב

עוד מתרין הפנ"י שחזקה שהוא חי אפ"כ מכה רובא דרובא דעלמא בחזקת בריאים, וקיי"ל רובא וחזקה רובא עדיף. מיהו מרש"י מבואר שכאן הוי מדין חזקה דמעיקרא ולא מדין רובא. בשער"י [ב-ט] ובש"י ר"י שמואל [סטנסיה] מתרצים שהחזקה היא שורש הספק היא החזקה הקובעת, וכאן שורש הספק הוא אם האדם חי, וכיון שנפסק שהוא חי ממילא יכול לגרש ויורד לגמרי החזקת איסור של האשה.

וה המביא גט והניחו זקן או חולה נותן לה בחזקת שהוא קיים הפנ"י מקשה שנגד החזקת חיים של הבעל, יש חזקת איסור של האשה שהוא אסורה לשוק. הפנ"י מתרץ דכיון שאיכא לפנינו מעשה נתינת הגט איתרע חזקת איסור לשוק, וכעין

7. ספר גליוני מנחת חן

שם נותן לה בחזקת שהוא קיים. נחלקו האחרונים, אם לאחר נתינת הגט נודע שמת ואין ידוע אם מת קודם נתינה או אחר נתינה, אם גם כזה מעמידים בחזקת שהוא קיים ואומרים שמת אחר

8. רש"י מסכת גיטין דף כח עמוד א

נותנו לה בחזקת שהוא קיים - ולא חיישינן שמא מת ובטל שליחותו ומדאורייתא נפקא לן בהכל שוחטין (חולין דף י:): העמך דבר על חזקתו.

[ג-ט] מביא דברי המהר"ט שחזקה העשויה להשתנות אינה חזקה. השב שמעתתא חולק עליו. וממשנתנו יש לכאורה ראייה דחזקה העשויה להשתנות היא חזקה. [מיהו יש לחלק שכל הדיון בחזקה העשויה להשתנות בקרוב כגון קטן שכפך אם הגדיל [ע"י שהביא סימנים], אבל חזקה העשויה להשתנות אחר זמן רב לכו"ע היא חזקה, החזקה חיים היא עשויה להשתנות אחר זמן רב. הפנ"י [באד"ה א"ל] מבאר שחזקה שהיא הי אפ"י מכה רובא דרובא דעלמא בחזקה בריאוב. ולפ"י אין מכאן ראייה לחזקה העשויה להשתנות. [ולפי הפנ"י צ"ל שיש חזקה חיים עה גיה שמינים, שזה חיי רוב בני אדם, ואחר שמינים רוב בני אדם מתים, ומי שאפליג אינו מהרוב].

ח' בא"ד – ומדאורייתא נפקא לן בהכל שיהטין העמד דבר על חזקתו – היינו דלפנינו מנגעים שמוקמינן אחזקה דמעיקרא. והנה השב שמעתתא

נתן הגט כשהבעל גוסס, הגט כשר כיון שהבעל מינהו שלוח שליח כשהיה בריא.

הקה"ח [סימן רנ"ח] מביא דהמהר"ט [בח"י לקידו' עה:] כתב שהתוס' לא תירצו כרא"ש כיון שהתוס' ס"ל דכיון שהבעל עצמו אינו יכול לתת גט כשהוא גוסס, גם שליחו אינו יכול לתת גט בשליחותו, דמי איכא מידי דאיהו לא מצי עביד ושלוחו מצי עביד. ומוסיף הקה"ח עיין מש"כ בסימן קפ"ב. ורמז בזה הקה"ח למחלוקת הרמב"ם והטור [שהביא הקה"ח שם] שנחלקו לגבי מי שמינה שליח לגרש ונשתטה, ששיטת הרמב"ם [גירו' ב-טו] שהוי גט מדאורייתא [ופסול מדרבנן], ושיטת הטור [סימן קכ"א] דאינו גט כיון שהשליחות בטלה האחרונים [עיין להלן ע: אות ג] ביארו שנחלקו בגדר שליחות האם השליח נהיה ממש במקום המשלח או שהשליח הוא כי אריכתא דמשלח והמעשה מתיחס למשלח, ולכן אם המשלח נשתטה אין מעשה השליח כלום. ובה חולקים גם התוס' והרא"ש לענין מי שמינה שליח לגרש ונעשה גוסס האב בטלה השליחות או דיכול לקיים השליחות לגרש. [מיהו הקה"ח [סימן כ] לומד אחרת ברא"ש].

יא' וגוסס שרוב גוססין למיתה לא – התוס' והרא"ש [בקידו' עה:] מקשים דמזה שהוצרך לומר הטעם משום שרוב גוססין למיתה, משמע שאם ברור שלא מת אפשר לתת הגט, ולא אמרינן שגוסס אין לו דעת ולכן אינו בר הקנאה. ומקשים התוס' והרא"ש מהגמ' [קידו' שם וכן ב"ב קכז:] שאומרת שאין אדם יכול להקנות נכסים שיפלו כשהוא גוסס, ומפרש רש"י משום שגוסס חשיב כמת ולא בר נתנת מתנה הוא, וא"כ ה"ה דאינו יכול לתת גט. וכן מביאים הר"י הזקן והרא"ש והריטב"א בקידו' דעת הר"ח ור' יואל שגוסס חשיב כמת, ואפ' יכול לדבר ודעתו מיושבת עליו אינו יכול לתת מתנה או גט כיון שחשוב כמת.

התוס' חולקים וסוברים שגוסס הוא בר מתנה והחסרון שלו הוא משום שאינו יכול לדבר, ואצלנו מיירי בגוסס שיכול לדבר ולכן הוא יכול לתת גט. [הרא"ש בקידו' מתרץ דשאני הכא שמינה שליח ונתן לו הגט כשהוא היה בריא, ולכן אף שהשליח

11. תוספות מסכת גיטין דף כח עמוד א

תרומה אפשר - תימה וכי לא היה יודע המתרגם מתניתין דתרומה ואיכא לאקשוויי תרומה אתרומה כדבסמוך וי"ל דכן דרך הש"ס שאינו חושש אלא מתרגם קושיא שמקשה לו.

12. ספר דבר יעקב

טון א"ל תרומה אגיטין קא רמית תרומה אפשר
גט אי אפשר - כתב הנהר"ם שיק זכוונת הגמ'
שהחשש שמא ימות הוי חשש מדרבנן ולכן יש
חילוק בין היכא דאפשר להיכא דאי אפשר.

13. ספר דבר יעקב

טון רד"ה גט לא אפשר - למיחש למיתה דאי
חיישת אין לך שולח גט לאשתו והן עגונות -
הרש"ט והיד דוד מקשים דאינן עגונות כיון שמוותרות
ממ"נ או שהן גרושות או אלמנות. ואפ' מת בלא
בנים אינה עגונה שיכולה לחלוץ ולקבל גט. ותיירצי
דמיררי שהאח הלך למדינת הים ואינו כאן או שהיא
קטן.

14. ספר גליוני מנחת חן

✓ שם שאני התם שהרי אסרה עליו שעה אחת קודם
מיתתו וכו'. ביאור הדבר הוא, דאפי' אם נעמידנו בחזקת שהוא חי
דהיינו שכל זמן שהיא חיה אז גם הוא יחיה, מ"מ שעה אחת ודאי
שתהי' אסורה לאכול בתרומה, דר' אדא סובר דכיון דלשניהם יש
אותה חזקת חיים לא אמרינן שאחד יחי' יותר מהשני, וכיון דלא
ידעינן מתי השעה הזאת אסורה עולם דהוי כמו שנתערב איסור
בהיתר דנאסר הכל (וכאן לא שייך לומר דניזיל בתר רוב כיון דהוי
קבוע), (כ"כ בנחלת משה).

15. ספר דבר יעקב

א | רבא אמר שמא מת לא חיישינן שמא ימות
חיישינן - האחרונים [נו"ב] [מדו"ק יו"ד סימן נו]
ושער"י [ב-ה] [ודרכ"ד] מבארים שדין חזקה ילפינן

מקרא שיש חזקה שהמצב של עכשיו לא השתנה
[לעומת מה שהיה מעיקרא], אבל אין דין חזקה
לענין שלא ישתנה בעתיד. L

Ⓛ) לא ליעול חולין לעזרה - רע"א מקשה
 דאין כאן חולין בעזרה, דהכא אינו חולין אלא קרבן
 פסול שמת בעליו שאסור להביאו לעזרה. הגליוני
 הש"ס כתב דלשון חולין לאו דוקא, ומביא כע"ז
 בגמ' מנחות [כד:].

17. ספר שערים מצויינים בהלכה

אבל חטאת העוף מספיקא לא ליעול חולין
 בעזרה צריכא. פי' דלא חיישינן לכל זה
 אלא מוקמינן שהוא חי. ומכאן ראייה למה
 שכתבנו בשמ"ב (ח"ד סי' קצב) דמבקשין
 רחמים על החולה גם כשהוא בריחוק מקום,
 שאין יודעים אם עדיין חי, דאנו סומכין על
 חזקת חיים. ולעיל (ע"א ד"ה בחזקת שהוא
 קיים) הבאנו שאנו מעמידים אותו בחזקת שהוא

במצבו שהיה. וכעת ראיתי בתשו' מהר"ם שיק
 (או"ח סי' כד) שהביא נמי כן דמותר להתפלל
 עליו דמוקמינן אחזקתו, ומסתייע מגמרא
 דהכא. כוונתו דמותר להתפלל בברכת רפאינו
 בשמו"ע, ולא חיישינן לחשש הפסק.

18. פסקי רי"ד מסכת גיטין דף כח עמוד ב

השולח חטאתו ממדינת הים כול'. והא בעיא סמיכה, ותניא בתורת כהנים וסמך ידו, ולא יד בנו ולא יד שלוחו, ואע"ג דקימ' לו דסמיכה לא מעכבא. הני מילי דחזי לסמיכ' אבל האי דלא חזי לסמיכה מעכבא כדאמר' דכל שאינו ראוי לבילה בילה מעכבת בו, אמ' רב יוסף בחטאת נשים עסיקינ' דלאו בני סמיכה נינהו, דהכי תניא התם דבר אל בני יש' וסמך בני יש' סומכין ואין בנות יש' סומכות, רב פפא אמ' בחטאת העוף (דלא) עסיקינן דלא בעיא סמיכה.

19. תוספות מסכת גיטין דף כח עמוד ב

והא בעי סמיכה - אע"ג דסמיכה לא מעכבא מ"מ אין לעשות בלא סמיכה לכתחלה

• פני יהושע מסכת גיטין דף כח עמוד ב

...הוצרכו לפרש כאן דהא דקאמר והא בעינן סמיכה היינו דלכתחלה מיהא איכא איסור להביא בלא סמיכה ולבטל העשה בידיים ונראה דאיסורא מדאורייתא נמי איכא.

20. תוספות מסכת גיטין דף כח עמוד ב

...וקשה דבפרק תמיד נשחט (שם דף סב.) אמרינן דכל הזבחים ערל וטמא משלחין קרבנותיהם ולא קפיד אסמיכה וליכא למימר דסמך אבראי ... ויש לומר דהכא כיון שיכול לקיים מצות סמיכה שיביאנו הוא עצמו אין לו לעשות בלא סמיכה ...

21. תוספות מסכת גיטין דף כח עמוד ב

...וא"ת בפ' כל המנחות באות מצה (מנחות דף סב:) אמרינן השולח קרבנותיו ממדינת הים כהן מניף על ידו והיכי עביד הכי והא בעי סמיכה דמדקתני מניף משמע דאיירי בשלמים ובקרבת נשים ליכא לאוקמי דהא תנא ליה רישא והאשה כהן מניף על ידה ודוחק לאוקמי בערל וטמא וי"ל דמיירי ביורש וכרבי יהודה דאמר יורש אינו סומך והכא דלא משני ביורש משום דחטאת תנן ובהתערובות (זבחים ע:): תנן כל הזבחים דמשמע אפילו חטאת

22. תוספות מסכת גיטין דף כח עמוד ב

וא"ת ערל וטמא וכל הנהו דאין ראויין לסמוך נהי דסמיכה לא מעכבא נימא כל שאינו ראוי לבילה בילה מעכבת בו ויש לומר מדדרשינן בתורת כהנים (ויקרא טו) וכי יטהר הזב מזובו ולא מנגעו שמע מינה דטמא משלח קרבנותיו דבהבאת קרבן איירי ועוד מדממעטינן בפרק קמא דחגיגה (דף ד:): טמא מראה מובאת שמה והבאתם שמה כל שישנו בביאה ישנו בהבאה ש"מ דשאר קרבנות משלח ולא חיישינן שיהא ראוי לסמיכה.

23. תוספות מסכת גיטין דף כח עמוד ב

אבל חטאת לא ליעול חולין לעזרה - וא"ת והלא חטאת העוף באה על הספק כדאמרינן בפרק בתרא דנדה (דף ע).

24. רש"ש מסכת גיטין דף כח עמוד ב

ד"ה אבל. וא"ת והלא חטאת העוף באה עה"ס כו'. לא מצאנוה אלא במחוסרי כפרה כדי שתהא לו תקנה לאכול בקדשים והכא מיירי בבאה על חטא כגון בקרבן עולה ויורד ועל' בנוזיר (כט):

25. ספר דבר יעקב

יש ספק טריפה בחטאת העוף אינו מקריבה, וה"ל חטאת שספק מת בעלה הוי ספק פסול בקרבן. האילת השחר מתרץ דחטאת באה על הספק היכא שע"י יצא מהספק ובודאי נפטר מחיובו, ולכן אם יש בה ספק טריפה לא יקריבנה כיון שיש עדיין ספק וזאת נתכפר, אבל כאן בספק מת בעליה, אם נביאנה מספק בודאי נפטרו הבעלים, דאם הוא חי הרי הקרבן כשר, ואם הוא מת אינו צריך כפרה.

הו' תד"ה אבל וכו' וא"ת הלא חטאת העוף באה על הספק - רע"א מקשה דה"מ היכא דיש ספק האם הגברא חייב בחטאת, בזה אמרינן שהתורה חייבה אותו על הספק, אבל היכא דהספק בכשרות הבהמה אינה באה על הספק, שהרי פשיטא שאם

26. תוספות מסכת גיטין דף כח עמוד ב

יש לומר דאדם עצמו בדין הוא שמביא על הספק כדי לפטור עצמו אבל הכא לשליח אין להביא חולין לעזרה מספק.

27. ספר דבר יעקב

ומקשה האור גדול דאי כשמביא בעצמו מ"י הכהנים הם מקריבים והם עיברים ספק איסור. וא"כ אצלם הוי חטא כדי שיזכה חברו. ויתרו דכיון שע"י הכהנים רמיא הקרבת הקרבנות של ישראל, הוי חטא כדי שיזכו בעצמם דהיינו כדי שיקיימו חובתם. משא"כ השליח שאינו מחויב להביא קרבן המיטה.

ו' בא"ד - וי"ל דאדם עצמו בדין הוא שמביא על הספק כדי לפטור עצמו אבל הכא לשליח אין להביא חולין לעזרה מספק - האור גדול [למשנה] לומד בכוננתם שאדם לעצמו אומרים לו חטא כדי שתזכה לעצמך, ולכן מכניס עצמו לספק חטא כדי שיזכה בספק זכות אבל לשליח לא אומרים שיכניס עצמו לספק עבירה כדי שיזכה חבירו [כעין מה שאמרינן בשבת ד.].

28. ספר שערים מצויינים בהלכה

שמואל ובביאור הגר"א (סו"י קמא). /שוב ראיתי בתפארת יעקב שעמד ג"כ על זה, והוא מפרש דהמשנה משוי ליה לספק חי וספק מת, וא"כ אפי' נישאת תצא, ובה מחלק רב יוסף דדוקא בב"ד של עכו"ם הוא ספק השקול ואם נישאת תצא, אבל בב"ד של ישראל לא שכית ולא הויא ספק, ומ"מ לא עדיף מנפל במים שאין להן סוף דלא תינשא לכתחלה, אע"פ שלא שכית שניצל ממים טפי מהכא, דראינו דאחד רכב על הסוס ומניף בסודרין להחזירו וה"נ כן, ועוד מפרש פירוש אחר ע"ש.

דף כט. אבל בב"ד של ישראל, כיון דגמר דיניה לקטלה קטלי ליה. בתבן התנס' אע"ג דאיחא במס' סנהדרין (מב:): דאם חזו ליה זכות היו מחזירין אותו, מ"מ אינו שכית. /צל"ע הרי בדין מים שאין להם סוף דג"כ אינו שכית שישאר בחיים, ואפ"ה אמרינן דנותנין עליו חומרי חיים וחומרי מתים. ואפשר דמה"ט איכא מחלוקת בזה, דיש פוסקים כלישנא קמא, ויש פוסקים כלישנא בתרא, ויש פוסקים כתרי לישנא לחומרא, ועי' בבית